List 15. **NOVICE** Tečaj XXX.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 10. aprila 1872.

Obseg: Naprava svilodnega semena po celičnem načinu. — O vinskih primesih in o prizadevah zboljšati slabo lansko vino. (Konec.) — Dvanajst glavnih pravil umnega poljedelstva. — Zavarovalna banka „Slovenija“ v Ljubljani. — Potopisni listi slovenskega učitelja svojemu pobratimu. — Dopisi. — Novićar.

Gospodarske stvari.

Naprava svilodnega semena po celičnem načinu.

Spisal profesor Haberlandt, *)
voditelj c. k. svilorejskega poskuševališča v Gorici.

1. Lisasta bolezen in njen premagalec: L. Pasteur.

Gotovo je že vsakemu svilorejcu mnogokrat na uho doletelo par besedí: „celično plodenje“ (Zellengrainirung), če tudi sam ni deloval po njegovih vodilih ter se vdeležil njegove koristi.

Slovenci smo prezirali to važnost zato, ker mnogim izmed nas niso bila znana ta pravila in ker nas niso lastne skušnje pripeljale do spoznanja jako velicega dobička v sviloreji gledé na dotične nauke.

Sledeča kratka razprava ima doseči to, da pridemo do pozornosti v tem oziru. **)

Mnogo truda in preiskavanja je stalo, predno se je celično plodenje vpeljalo v oni obliki, v kteri je sedaj in ki je jako pripravna. Trebalo je priti v okom oni bolezni, ktera je več desetletij nadlegovala svilorejo po Evropi. Pa tudi po drugih zemljinah je ni deželice, kteri bi bila prizanašala ta bolezen. Vsakako je bilo treba priti do vzroka te bolezni; še le po tem je prišlo solnce upanja na obzor, da bode mogoče priti v okom tej nadlogi. Vzroka te bolezni so iskali vže v zemlji, kjer rastó murbe itd., v perji, v zraku, v vremenu, v pomanjkanji skrbí za zdravje gosenic. Mnogo mnogo pripomočkov so predlagali strokovnjaki proti tej bolezni, pa konec vsega tega je bila — ničla. Ni še dolgo, kar je zvedel svet, v kterem grmu da leží zajec. Vzrok te bolezni ni namreč v vnanjosti, ampak v znotranjosti te živalce se nahaja. Bolezen je prišla na dan v drobnogledni malenkosti. Našlo se je v notranjem delu jajčic, gosenic, mesičkov in metuljev prav prav malih vsiljencev — organizmov — jajčje oblike. Dalo se jim je imé „jajčasta telesca“. Popolnoma je zdaj dognano, da čem več bolezni je, tem več teh telesec se nahaja. Dokazalo se je, da še le potem ne bode nadlegovala ta bolezen sviloreje, ko se bodo obvarovala jajčica, gosenice itd. teh vkužljivih telesec.

Med vsemi, kteri so potrgali pot tej bolezni, gré največa zasluga in čast Francozu L. Pasteur-u. Njemu priznava jako veliko zaslugo v tem oziru tudi sedanji svet. Jasen dokaz temu je to, da mu je poklonila avstrijska vlada za to 5000 gold. nagrade.

Da bi pač ne prezirali svilorejci naukov njegovih, naj bi njegovi opomini ne bili glas vpijočega v puščavi!

2. Pravila Pasteur-ovega celičnega plodenja.

Predno navedemo vse pripomočke za izpeljavanje Pasteur-ovega celičnega plodenja, omenjamo najpred njegova pravila:

a) Lisasta bolezen nastane le po „telescih“, in to bolezen je mogoče le s tem odvrniti, da se odpravijo ona telesca;

b) telesca, ktera se raztresena v svilorejnici posušé, poginejo in sviloreji v prihodnjem letu niso škodljiva;

c) v živečem jajčici (tedaj v njegovi tekočini) prezimijo telesca nepoškodovana in tako prehaja ta bolezen od roda do roda;

d) jajčica, ktera zaplodí metulj, ki ima v sebi telesca, imajo spet tudi telesca v sebi; jajčica samíc pa, ktere nimajo telesec v sebi, so popolno brez telesec.

Čem bolj se bliža konec posamesnih dob (jajčic, pup, metuljev), tem bolj razsajajo telesca. Če tudi nista oba, samec in samica, telesčasta, vendar je tudi njun zaplod bolj ali manj telesčast.

Do sedaj rečeno se dá prav kratko tudi tako-le izraziti za pravilo celičnega plodenja: Ako hočeš dobiti telesec jajčic prostih, deni metulja in njegovo babico skupaj sama, potem ju loči, da vsaka babica jajčica posebej izleže; zdaj metulja in babico njegovo preišči z drobnogledom, in še le po tem bodeš vedel, so li zdrava jajčica ali ne.

(Konec prihodnjič.)

*) C. kr. ministerstvo kmetijstva je dalo ta poduk tudi v slovenskem, českem in hrvaškem jeziku na svetlo. Vr.

**) „Novice“ so že pred dvema letoma priporočale „celično rejo“; glej 51. list „Novic“ 1870. leta. Vred.

O vinskih primesih in o prizadevah zboljšati slabo lansko vino.

Spisal Rihard Dolenec v Klosterneuburgu.

(Konec.)

Ako se je pa nesreča že vgnjezdila, kaj pa potem storiti?

Nič druzega kakor to, kar nam storjena diagnoza veleva. Ona nam je jasno pokazala, da v preobili meri zastopane gnjilčeve kemične zaveze so krive vse spremembe, toraj proč ž njimi! vrzimo jih iz stanovanja, za ktero najemnine ne plačujejo, marveč še nezmerno škodo delajo. Al kako pa to storiti? No, po fizični poti le na en način: namreč s primernim upotrebovanjem gorkote, ali s tako imenovanim pasterizi-

ranjem; kajti tako vino presočiti ali filtrirati ne pomaga nič. Seči moramo toraj še po kemičnih pripomočkih, in ti so ali 1. strojnina (Gärbesäure, tanin) ali pa 2. žolca (Galatine).

Poglejmo najprej, kedaj da se ima po žolci ali pa strojnini seči.

Pred ko se za to ali uno sredstvo odločimo, moramo še dalje preiskavati ter prašati: ali je mošt dalje časa na tropinah vrel, tako, da je dosti strojnine v njem, ali pa da ni na tropinah celó nič vrel, je toraj skoro brez strojnine, kajti strojnina ali zagatnost prestopi iz lupin pelkov in hlastin v mošt; v teh se med kipenjem stopí ter v mošt zlije.

Ako se kaže prvo, potem utegne čiščenje vina z žolco (galatino) zadostiti. Kako pa da z žolco vino čisti, to mora biti vsakemu vinorejcu znano; zatega del ni treba tega dalje obravnavati. Žolca se namreč s strojnino sprime, ona (žolca) se tako rekoč zjé ter v podobi tenke ali goste mreže po sodu razdelí. V to mrežo se vlové vse male capice (Floken) v vinu nazočih gnjiličnih zavez (kajti tudi te zaveze se zjedó), in potegne jih na dno. Ko se je tako vino očistilo, ga je treba presneti, in dobro je, ako se mu tudi nekoliko popolnoma čistega, to je rektificiranega alkohola dodá, da postane nekoliko močnejše. Ali kakor rečeno, ta alkohol mora biti popolnoma čist, to je, rektificiran, vsega fuzelna prost (esprit bon gout); na 100 bokalov 4 bokale ali 5 (ki se v prazni sod zlijejo in na te še le vino) je zadosti. Kaditi sode z žveplom, tudi pomaga, al če se ima spriditi, ga ni treba upotrebovati, v nasprotnem slučaji pa.

Če pa je nasproti vino strojnine revno, potem je najboljše, vinu nekoliko je dodati. Dva funta grozdnih peljkov dobro zmletih (na kavinem mlinčeku) ali pa dve unči čistega tanina (ki se lahko kupi) na vsako vedro, zadostuje popolnoma. Po tem dodatku se mora bolno vino v kratkem očistiti, lepo barvo dobiti in neprijetni duh zgubiti; kajti strojnina je zopet taka stvar, ktera storí, da se gnjilične zaveze zjedó (strojnina se zveže z gnjiličnimi zvezami), ter z vso drugo nesnago na dno vležejo. Tako očiščeno vino se mora se ve da zopet presneti, in dodati mu je, ako le mogoče, čistega alkohola. To iz že navedenih vzrokov. Prepričati se, kteri teh dveh načinov da je za eno ali drugo bolno vino boljši, naj se skušnja naredí z malo merico, to je, kaka dva polna kozarca naj se podvržeta tej skušnji. Če se včisti z žolco hitreje in popolnejše, se vzame žolca; nasproti je pa tanin na mestu.

Dostikrat pa ste brez vspeha obedve ti skušnji, in to je že najslabejše znamenje, kajti to pričuje, da se je že tudi v vinu v preobilni meri nazoča strojnina razkrojevati začela, kar kemiki humificiranje strojnine imenujejo. Strojnina se spreminja v tem slučaji v neko humusu podobno snov, kar daje vinu grdo črnikasto barvo, neprijeten duh in še neprijetnejši okus. Jasno je, da se vinu brez strojnine to nikdar, in vinu z majhno množico le težko kaj tacega primeri.

Vprašanje je zdaj: kaj početi s takim vinom?

S toploto ga je treba obravnavati, ali pastêrizirati ga je treba. Pasteur, imenitni francoski vinoslovec in kemik, je ta izvrstni način vinozboljševanja iznašel, zato se po njem tudi tako imenuje. (Tudi o tem se bo ob svojem času natančnejše govorilo.) Pasteur si je mislil tako: ako se jajčji beljak pri neki višini toplote strdi, se morajo strditi tudi v vinu nazoče gnjilčne zaveze, vsaj so beljakove narave. — In prav je imel, z gorkoto se dadó vse gnjilčne zaveze iz vina spraviti, in to že z gorkoto 55—60 stopinj po Reaumerovem gorkomeru; vendar se mora to segrevanje tako vrediti, da gorko vino ne pride z zrakom v dotiko, in da se tudi koj potem, ko je gorkota dostojno stopinjo dosegla; vino zopet na 5 stopinj ali pa celó na 0 po R. ohladí, to pa zopet v brezzračnem prostoru, sicer gré alkohol in ž njim tudi drugi deli, kakor duh itd. pod zlo.

Za pasteriziranje služijo zatega del posebni stroji (mašine), ki so po različnih sistemah sestavljeni. Kdor pa nima stroja (v kratkem podamo „Novicam“ popis *) tacega stroja s podobo razjasnjen), si tudi lahko tako-le pomaga: Vzame naj se žganjarski kotel, ki se z vodo napolni (klobuk se pri tem ne potrebuje). Kotel se z vodo napolni; va-nj se vtakne primerno debela kuprena, od znotraj pocinjena, po kačje zvita cev (Schlangenrohr), tako da se nikjer kotla ne dotikuje, in da ostaneta obadva cevina konca nad kotlom. Po enem koncu teče mrzlo vino z nekoliko više od kotla ležeče posode v cev, in po tej v vročo vodo, kjer se na 55—60 stopinj R. segreje; pri drugem koncu odteka pa segreto vino zopet v drugo po kačje zvito cev, ki pa je v mrzlo vodo vtopljena, toraj v hladilnik (Kühlapparat). V tem se zopet na 5 ali 0 stopinj R. ohladí. Da se zvé, do kolike stopinje se je segrelo vino, je med obé cevi gorkomer vmestjen. To delo gré jako hitro in vino se mora včistiti in zboljšati. Tega prepričati se, se tudi lahko popred mala poskušnja napravi. Vzemi namreč dve ali tri steklenici (butelke), ktere se z bolnim vinom napolnil ter dobro zamašil. Te steklenice se še s slamo opletejo ter v kotel, ki je z mrzlo vodo napolnjen, postavijo. Pod kotlom se zakuri, in kakor hitro kaže voda 55—60 stopinj R., se vzamejo steklenice iz kotla, ter se pusté pri miru, da se vino ohladi. Koj ko je vino ohlajeno, se prične tudi čistiti, kajti na dnu se zbere vsa nesnaga, ktero je treba potem odstraniti s tem, da se vino presname.

Dvanajst glavnih pravil umnega poljedelstva.

(Dalje.)

IV.

Poljedelec mora skrbeti, da ima mnogo dobrega gnoja.

Spisal Franjo Kuralt.

Le tam kmetija nekaj zdá,
Kjer dost' je dobrega gnojá.
Slov. prislov.

Akoravno so nam „Novice“ že mnogo in temeljito o tem predmetu pisale, vendar ne morem preskočiti tako važnega vprašanja, ker še prepogostoma vidimo, kako malo se za dober gnoj skrbí, akoravno je on podlaga vsemu poljedelstvu.

Kako važen je gnoj in gnojišče, dokazujejo nam najslavnejši poljedelci, ki imenujejo gnojišče „zlato jamo“.

Tudi naš slovenski pisatelj nepozabljivi Matija Vrtovec nam v svoji „kmetijski kemiji“ dokazuje važnost gnoja rekoč: „Če greš toraj v hišo, kjer po tvoji hčeri za nevesto prašajo, na razgled, pazi najpred in največ na govorjenje in zadržanje družine; tvoja druga skrb pa naj nikakor ne bo ne hiša, ne barno blago, ampak gnojni kup, tù poglej, kako da z njim ravnajo; če najdeš veliko nemarnost in zanikernost pri njem, tù lahko spoznaš, da so kar zarobljeni in lenobni ljudjé, takim nikar svoje hčere ne daj, da ne bo pri njih kruha stradala. Lep in prav spravljen kup dobrega gnoja, je prva čast kmetovalcu, ki spričuje o njegovi kmetijski razumnosti“.

Gledite, dragi poljedelci, to so besede slavnega poljedelca in vinorejca, ktere je govoril pred 23 leti, in dokazal, kako važen da je gnoj za poljedelstvo.

---

*) Dobro došel! Vred.

Brez gnoja ni poljedelstva, ker on je njegova duša; tak se ne sme poljedelec imenovati, kdor ne zná ali pa noče dobrega gnojá pripraviti.

Kaj pa je gnoj? Gnoj je stelja, pomešana z živalsko scavnico in njenim blatom. V obče se pa gnoj imenujejo vse tvarine, ktere pomešane z zemljo rastlinam hrano dajejo. Razločuje se pa več vrst gnoja, namreč: hlevski gnoj, čisti živalski gnoj, čisti rastlinski gnoj, tekoči gnoj, pomešan gnoj ali kompost, rudninski gnoj in umetni gnoj.

1. Hlevski gnoj. On je skoraj najboljši in najcenejši, ker ga poljedelec najlagleje dobí, ki živini pičo poklada, in zato zopet od nje gnoj dobiva. Množina dobrega gnoja je odvisna od dobrote in množine klaje, kakor tudi od stelje in pripravljanja gnoja.

Hlevski gnoj se pa zopet deli v:

Goveji gnoj. On je zavoljo mokrote nekako mrzel. Na rastline od početka počasi deluje, kasneje pa tem bolje, ker ne izpuhtí iz njega toliko amonijaka in gnjilca, kakor na pr. iz konjskega gnoja. On je skoraj za vsako zemljo dober, najboljši je pa za rahlo peščeno ali pa apnenasto zemljo. Ako se pa gnojí mrzla in težka zemlja ž njim, mora se precej friški na-njo napeljati in plitvo podorati, da zemljo pri vrenji ali gnijenji dobro razgreje in zrahlja. Prav dobro je, ako se za ozimino ravno pred setvijo ž njim gnojí.

Konjski gnoj in ovčjek. Je skoraj še enkrat tako hranljiv kakor pa goveji. On jako hitro na rastline deluje, posebno pa na zrnje, pa tudi hitro opeša. Gnjiti počne jako hitro, in postane zeló vroč. Ako se v nemar pustí, zgubí mnogo svoje vrednosti; ravno tako tudi rad splesnije, ako prerahlo leží. Najboljši je za mrzlo in težko zemljo, ker jo segreje in zrahlja.

Prešičji gnoj. Je skoraj najmanj vreden zarad svoje mokrote. Dobi se mnogokrat tudi plevelno zrnje v njem, ako se prešiči s plevelom, travo itd. hranijo, in tako se potem plevel zopet na novo zaseje. Najboljše se tak gnoj porabi, ako se pomeša s konjskim gnojem.

Kurjek, golobjek, račjek, gosjek. Tega gnoja je navadno le malo in je prav dober, ker ima mnogo lugastih soli. Najboljši pa je kurjek in golobjek. Tak gnoj se mora večkrat s peskom, iverjem itd. potresti, ker ga njegova naravna vročina drugače preveč posuší.

Človeški gnoj. Akoravno je skoraj najboljši gnoj, vendar se še jako zanemarja. On hitro na rastline deluje, in se tudi jako hitro razstavi. Treba ga je kmalu porabiti, ali pa med drug gnoj pomešati, ker drugač preveč rastlinske hrane iz njega izpuhtí.

Za hlevski gnoj potrebna je tudi stelja. Koliko in kolikokrat se mora nastiljati, odvisno je od množine in dobrote klaje, od hlevov, od porabljenja scavnice in od tega, koliko časa gnoj pod živino ostane.

Čem boljša je klaja, čem več se je živini dá, čem manj se scavnica odteka, čem dalj časa gnoj pod živino ostane, tem bolj je treba nastiljati. Preslabo nastiljati nikdar ni dobro, ker se živinski odpadki nikdar ne morejo tako pobrati, in tudi se sami odpadki preveč segrejejo.

Za steljo se navadno rabi slama, ki je najbolja za steljo, posebno ržena, ker mnogo scavnice popije in hitro pognije. Tudi listje, krompirjevo perje, žaganje, rušina, smrečje, zemlja, lapor, blato, pesek, šota itd. se rabi za steljo. Čem trja je kaka stelja, čem teže scavnico popiva, tem delj časa mora biti pod živino, da boljše pognije in se laglje razstavi.

Kako naj se skrbí za gnoj v hlevu? Navadno gnoj ne more v hlevu popolnoma pognjiti, ampak le nekoliko, akoravno bi bilo najbolje, da bi se gnoj že v hlevu popolnoma pripravil, ker toliko redilnih močí ne izgubí, živina ga dobro pohodi, scavnica ga popolnoma premoči, ne solnce ne dež mu moči ne vzame, v najbolj hranljivi moči se potem lahko na polje izpelje.

Zatorej je zmirom boljše, da se gnoj v hlevu pripravlja, kakor da brez vse brige na gnojišču leží. Potreba je pa, da so tudi hlevi zato pripravni. Tak hlev, v kterem se gnoj pripravlja, mora biti visok, ne pa tako nizek kakor so navadni. Jasli morajo biti premakljive, da se lahko više vzdignejo, kedar se gnoj množí in zopet niže spustijo, kedar se gnoj izkida. Tudi mora biti prostoren, da se gnoj lahko izpelje.

Stelja v hlevu se mora večkrat premetati, da se suha stelja pomeša z namočeno. Zatoraj se tudi ne sme nikdar suha stelja na gnojišče nositi, kajti ona pomnoží samo gnojni kup, a gnoja ne.

(Dalje prihodnjič.)

Národno-gospodarske stvarí.

Zavarovalna banka „Slovenija“ v Ljubljani.

„Slov. Gospodar“ je v poslednjem svojem listu o banki „Sloveniji“ prinesel obširen članek, iz kterega povzamemo sledeče vrstice:

„Danes imamo sopet priliko, svojim častitim bralcem poročati o napredovanji banke „Slovenije“.

Posebni delavnosti in natančnosti gosp. podpredsednika dr. Coste in drugih ravnateljev je pripisati, da zdaj razpečavanje delnic (akcij) hitro naprej gré. Ker je od razpečanja delnic ustanovitev banke „Slovenije“ odvisna, in ker je do danes že precejšnje število potrebnih delnic razpečano, smemo s polnim zaupanjem izreči, da bode banka „Slovenija“ v kratkem za stalno ustanovljena.

Veselilo in vzbujalo bo gotovo vsacega rodoljuba slišati, kar iz gotovega vira poročamo, da je namreč došla ravnateljstvu od neke sloveče, in to slovanske (češke) banke ponudba, da rada prevzame vse ostale delnice, ki bi se med Slovenci ne spečale.

Če bi bila zavarovalna banka „Slovenija“ dvomljivo, to je, nezanesljivo podvzetje, kakor je bilo žalibog še pred nedavnim v nekem „národnem“ časniku brati, javalne bi bila ta banka s „Slovenijo“ v dotiko in občevanje stopila. Ta dogodek je ravno očiten dokaz, da je „Slovenija“ naroden, na zanesljivi podlagi stoječ zavod ali naprava, in da je njena prihodnost popolnoma zagotovljena.

Zavarovalna banka „Slovenija“ pa tudi z veliko previdnostjo postopa; za zdaj namreč konečne pogodbe z omenjeno banko še ni sklenila, ampak se le zavarovala za prekoredni primerljej, ko bi se vsa delnična glavnica po slovenskih krajih ne mogla skupaj spraviti. Čem več se toraj delnic na Slovenskem spečá, tem bolj gotovo tudi banka v prihodnje slovenska naprava ostane in edino le korist domovine v poštev jemlje. Naj se toraj vsi, ki hočejo delnic po sedanji nizki ceni dobiti, z oglasom v Ljubljani pri ravnateljstvu „zavarovalne banke Slovenije“ (na vélikem trgu štev. 10) podvizajo, ker se bo javno podpisovanje v kratkem sklenilo in potem se delnice gotovo več ne bodo dobivale po 68 gold., ampak najmanj po kurzu od 85 gld.

Ako premislimo, da se v naših deželah vsako leto samo na zavarovanje zoper ogenj raznim tujezemskim zavarovalnicam blizo milijon goldinarjev zavarščine odrajtuje; ako dalje še v poštev jemljemo zavarovanje življenja, za kar se tudi iz naših dežel vsako

*

leto blizo $1^2/_3$ milijona vnanjim družbam plačuje, ktere imajo pri nas zavarovancev: ako vse to premislimo, moramo le svoje obžalovanje izreči, da se že davno tako potrebna naprava vstvarila ni! Kako žalostno je za deželo, ako iz nje vsako leto toliko denarja gré, od kterega se nikdar več le najmanjši del ne povrne! Kdo bode danes še dvomil, da je potreba napraviti domače zavarovalno društvo? — Najpotrebnejša reč je, da naši denarji v deželi ostanejo, kar se pa ravno najprej s tem doseže, ako se ustanovi občna zavarovalnica, ki obsega vse vrste zavarovanja. Pozdravljamo toraj to podvzetje z velikim veseljem in po pravici kot „prvo občno zavarovalno banko Slovenijo“.

Pač ne gre prezreti, kolika je težava, delnice naravnost v domače roke spraviti; ali ravno to je najbolj potrebno, ker se le tako slovenskemu ljudstvu največi dobički nakloniti dajo. S tem, da se delnice naravnost med domačini spečajo, si zagotovi podvzetje pred vsem narodni značaj na jedni strani, na drugi strani pa pripada čisti bankin dobiček ravno domačinom, kterim ga vsak pameten privošči, ker vé, da premožniši narodnjaki tudi več za narod storiti morejo. Narodna stvar zahteva dandanašnji izdatne denarne podpore, ako hočemo kaj več storiti, kakor Sloveniji „živela!“ nazdravljati. — Naj omenimo še nekaj. Ako se vse narodne moči združijo, se bode banka — v sredini slovenskih pokrajin — na prav krepke noge postavila, to pa bo naši narodni stvari neizmerno hasnilo. Če bo namreč v Ljubljani prav lahko denarja iz banke dobiti, ali če bode najkoristnejše tukaj na obresti denarje vlagati, se bodo Slovenci radi tje obračali in zginil bode marsikter predsodek, kteri še zdaj politiško „Slovenijo“ razdeva. — To bi se ravno v narodnih krogih ne smelo prezirati.

Dobički v denarjih tedaj, kteri pri vseh drugih zavarovalnih zavodih le v žepe delničarjev tečejo, se pri tem podvzetji domačim zavarovancem samim naklonijo. Takošni dobički tedaj, ki podpisovalcem delnic in v drugi vrsti zavarovanim koristijo, se dosedaj še pri nobenem zavodu, naj se že imenuje kakor si bodi, ponujali niso.

Potopisni listi

slovenskega učitelja svojemu pobratimu.

(Dalje.)

VIII. pismo.

25. dne avgusta smo učitelji bili povabljeni že ob 7. uri zjutraj po programu v Stern-evo „povlaščeno kožarnico“, to je, v strojarsko fabriko, ki je v severnem oddelku mesta ob onem malem potočiču, ki Zagrebu o nalivih mnogokrat velike komedije dela. „Kožarnica“ je bila nakitjena z narodskimi zastavami, kazaje nam, da smo jej gosti dobro došli. Šli smo po fabriki od oddelka do oddelka; pričeli smo ondi, kjer mašine režejo lubje ter pripravljajo čreslo; dalje smo prišli v mlin, ki melje ježice; dalje po prostorih, kjer se kože namakajo, peró, snažijo dlake, mažejo in konečno izdelujejo. Tedaj od lubja, ježic in surovih kož prišli smo poslednjič do zgotovljenega usnja razne debelosti in barve. Ogled tacih naprav je dobra djanska šola za vedoželjne učitelje, in po njih tudi za mladino. Stern-eva „kožarnica“ je še le nekako začasno osnovana; ravno o naši nazočnosti so se stavila poleg nje nova in veča poslopja. — Stopivši iz fabrike zagledamo pred njo v hladni drevoredni senci kakih šestero miz; pogrnjene z sneženo-belimi prti šibile so se skoraj od množine steklenic, ki so bile napolnjene z raznobarvanimi in raznookusnimi pijačami, ktere svét pozná pod imeni rozolije, slivovke itd. — Vmes so stali krožniki z izbrano kruhovino. Prijazno povabljeni k temi mizami smo se radi nekoliko odteščali; kdo bi tudi ne sprejel tacega uljudnega, pa tudi zapeljivo-mikavnega vabila. Napili smo hvaležnega srca blagemu gostoljubu, želeči mu veliko srečo pri njegovih kupčijskih podvzetjih.

Prisedši od „kožarnice“ nazaj do prvostolne cerkve je bila ura že blizo 9. Z visocega stolpa je ravnokar vabil zvon k kapitelski maši; meni pa je bilo to še nekako posebno vabilo, naj bi se pospel na višave stolpove, ogledat si od tam rajskolepo panoramo. Napotim se toraj naravnost proti cerkvi, kjer so kanoniki ravnokar opravljali svoje jutranje molitve. Po kamnenih tamnih stopnicah tavala sva z nekim sotovaršem vedno više in više, tako, da so me že prav noge bolele, predno prideva do prvih zvonov. Že od tod je lep razgled na mesto. Še eno nadstropje više prideva k velikemu zvonu, ki je res pravi velikán. Vlit leta 1843. tehta blizo 150 centov in ima ogromen glas. Še više gori tik pod vrhno streho napravljen je železen mostovž tako, da moreš okrog in okrog zvonika. Da me je radovednost tudi še tje gori gnala, ume se samo po sebi. Kdo bi tudi tacega rajsko-lepega jasnega jutra ne želel vživati sladkote neizrekljivo krasnega daljnogleda raz to strmoglavo višino. Rajski krasnovid ima človek od le-tod na vse štiri dele sveta, zlasti pa na južno stran, kjer se razprostira doljne mesto z Jelačičevim trgom, Ilica, samostan usmiljenih bratov; lepa pravoslavna cerkev; še lepši „izraelitiški hram“; samostan usmiljenih sester itd. Pa tudi na daljavo vidiš tù tisočero reči po neizmernih planjavah proti Sisku, vojaški granici, Jaski, Karlovcu itd. Vidaželjno oko se ne more nasititi slastí, s kterimi ga napaja razgrinjajoči daljnogled. Ko po dolgem trudapolnem tapanji po tamnih, polževo-zvitih kamenenih stopnicah (menda jih je mnogo čez 200) prideva s tovaršem nazaj doli v cerkev, je bila ravno korarska sv. maša, ktera se vsaki dan z azistencijo ali z leviti opravlja. Krepki orgeljni glasovi na stranskem koru so mnogočudno odmevali po cerkvi, in svirali medigre k mašni latinski pesmi, ktero so pevci po gregorijanskih melodijah in šegah brez orgelj in enoglasno (unisono) prepevali.

Danes dopoldne je bila že tretja in zadnja učiteljska skupščina; razpravljalo se je vprašanje IV. o dolžnostih in pravicah učiteljev. O sklepu razprav venčan je bil najpred kip slavnega pedagoga Komenskega; temu sledile so mnogostrane zahvale raznim odborom; slavoklici Njeg. Veličanstvu kralju, mestu Zagrebu, predsedniku, podpredsedniku itd. Konečno je predsednik še naznanil, da se je programu dodala še produkcija na velikih stolnih orglah popoldne ob 4. uri, in na to smo se razšli. Nisem mogel drugače, da bi pred odhodom iz redutne dvorane se ne bil približal slavnoznanemu pedagogu in pisatelju Mijatu Stojanović-u iz Zemuna ter ga srčno pozdravil. Bral sem namreč že mnogo njegovih izvrstnih spisov, ter poslovenil za „Novice“ leta 1857. njegovo v „Neven-u“ natisnjeno povest „Zločinac“ (Hudodelnik). (Omenim naj tù le memogredé, da pred malo leti je nekdo posnel to mojo prestavo ter jo priobčil pod novim imenom in pod svojo „firmo“ v nekem slovenskem časniku. Mislil sem takrat tega gospodiča opomniti 7. zapovedi Božje; al prizanesel sem mu bil. Osebno ga ne poznam; če bode pa bral le-ta moja pisma, bo že lahko vedel, da je on). Mijo Stojanović je že bolj prileten mož velike plemenite postave; po odlikovanji, s kterim se mu je mnogo učiteljev doljnih krajev bližalo, spoznal sem, da ga jugoslavenski svét visoko ceni. Drago je bilo toraj tudi meni, spoznati ga po licu.

Zapustivši redutno dvorano napotil sem se naravnost proti muzeju. O tem vendar prihodnjič kaj več. Z Bogom! Tvoj vdani

Josip L. Železodolski.

Dopisi.

Iz Trsta 5. aprila. — Nevolja, ktera je pri okoličanih od dne do dne veča, je sad sedanjega ministerstva; bridko čutimo njegove hude udarce, kterih največ krivo je mestno starešinstvo z našima dvema državnima poslancema, ktera sta glasovala o zasilni volilni postavi v državnem zboru z ustavoverci. Ministerstvo jima je bilo za to hvaležno, kajti dovolilo je, da tržaškemu mestu bližnje občine zgubijo samostojnost ter pod mesto padejo. Okoličani so se temu z vso pravico ustavljali; poslali so proti zgubi avtonomije svoje protest, od več tisoč okoličanov podpisan; a vse to ni pomagalo nič. Kdor ni sebičen lahon, lahko čuti, da tako postopanje vladno vedno zveste tržaške Slovence zeló potrte dela. — Od kar v Rojanu čitalnico imajo, se je ondi vse nekako predrugačilo; po pravici se sme prva občina tržaške okolice imenovati. Na véliko saboto zvečer je v Rojanski fari cerkvena slovesnost zopet bila tako krasna kakor lani. Kakor lani je tudi letos brezštevilna množica pobožnega ljudstva iz mesta došla na ta večer le-sem. Cela vas po ravnem in po hribu bila je v lučicah; stolp in farovž s svetilnicami v narodnih barvah v sredi, in vse drugo dalo je v lepi noči res čarobni pogled. Pa tudi čitalnica, krasno razsvetljena, se je odlikovala v vsacem oziru. Samo, čujte! Ljudska šola, samo po sebi lepo poslopje, bilo je ta večer temna, razen stanovanja učiteljevega. Mestno starešinstvo je svečavo prepovedalo! To je sad nove „liberalne“ êre, ki se le v brezverstvu svetiti hoče! V kakih rokah so tukajšnje šole in kakošno je šolsko svetovalstvo, o tem drugi pot kaj več.

Frickov Janez.

Iz Sodražice 5. aprila. *(Naše „bralno društvo“)* je napravilo na vélikonočni pondeljek veselico s petjem, deklamovanjem, s podučnim in šaljivim govorom in tombolo. — Petje bilo je prav lepo, posebno lepo so se pevale pesmi „Vstanimo, zarja vstaja“, „Rado ide Srbin“ in „Naj čuje zemlja in nebo“. Peli so priprosti Sodraški fantje, ktere je učitelj g. Božič prav dobro izuril. Hvala njemu, pa pohvala tudi Vam, vrli pevci (Progarji)! Le pogum in potrpljenje! — Podučni govor je imel gosp. B. iz Dolenje vasi, šaljivega pa g. P. iz Ribnice. Govoril je namreč „o boječnosti in jezi“, ali, kakor Ribničan raje pravi, „o strahapezdljosti in srboritosti“. Že vedenje in obnašanje govornikovo vzročilo je mnogo smeha. — Po končani tomboli smo se podali z zastavami in petjem v lepo okinčano krčmo k „Stebercu“, ki je vsem tako jako dobro postregel. Tudi tukaj smo peli, govorili in radovali se izvrstno. Mnogo smeha je vzročila duda (dudelsak), ktero sta gospoda P. in G. prav dobro obdelavala. Naposled izrekam tukaj še zahvalo vrlemu rodoljubu in predsedniku „bral. društva“ gosp. Primožu Pakižu, ki tako krepko in lepo vodi društvo, in g. M. Mlekužu, odborniku društva, ki oskrbuje sobo za društvo in vsa opravila, dokler se druga bolj pripravna soba ne napravi. Živelo „bralno društvo“, živeli vrli Slovenci Sodraški! Skusite v „bralno društvo“ še vpeljati kako domačo gledišćino igro, in hvaležni vam bodo vsi domoljubi.

Iz Postojne. *) *(Beseda v podporo stradajočim na Kranjskem.)* Tudi pri nas smo 17. u. m. imeli besedo v čitalnici v podporo stradajočim na Kranjskem. Napolnila se je dvorana prav popolnoma. Gostov bilo je mnogo iz bližnje in daljne okolice, da, celó iz Ljubljane nas je počastilo več gospodov ta večer. Po dobro vbranem petji se je predstavljala gledišćina igra „Mlinar in njegova hči“, in po besedi bila je tombola. Role so se med naše diletante dobro razdelile; vsak bil je na pravem mestu; zato se je pa tudi vse brez spodtike lepo gladko izvršilo. Če pomislimo, da je igra sama na sebi težka in dolga, da je dosti sprememb na odru potreba, in da na deželi nimamo priprav na vse strani kakor v mestih, priznati moramo, da je izvršitev igre preseglo naše pričakovanje. Preobširno bilo bi popisovati vse na drobno, zato rečemo le, da pohvala gre sploh vsem, kajti vsak je svojo nalogo dobro izvršil. Posebno pa se je odlikoval gospod Silvester kot „mlinar“; reči smem, da ni lahko mogoče ono nalogo boljše izpeljati; za njim pa gospodičini Šebenikovi in Ditrihovi. Ta večer so naši diletanti sploh pokazali, da so jako zmožni tudi resne igrokaze na zadovoljnost občinstvu predstavljati. Naj bi se tedaj igrokazi v čitalnici pogostoma ponavljali! Čisti dohodki „besede“ so znesli 121 gld. 70 kr., ki bodo marsiktero solzico stradajočim obrisali. V ta znesek sta pa všteta čitalnici izročena posebna milodara gosp. Antona Dekleve iz Postojne, zdaj v Gradcu, s 30 gold., in pa bivšega postonjskega lekarničarja gosp. Andreja Gottsberger-ja v Gradcu z 10 gold.

Iz Idrije 6. aprila. *) — Dopis v „Danici“ od 5. januarija, ki je nekoliko grajal cerkveno godbo, je v dotičnih in viših krogih tako silno senzacijo izbudil, da še ni ne konca ne kraja srditosti; kmalu bi se bila menda že sodniška preiskava pričela, da bi se bil zasačil oni grešnik, ki se je drznil kritikovati to, kar je doseglo vrhunec vrhovne izvršenosti — škandalozne! A pardon! kmalu bi se bil zarekel! — ki se je drznil — hotel sem reči — vtikati se v stvari, ktere bi morale biti monopol le prvih reprezentantov godbine umetnosti. Pa je tudi res grdo, da se taki „pobje“ podstopijo, spregovoriti o „akordih“, ki še škanta v rokah ne znajo držati! Prav prijazno Vas moramo tedaj opomniti, da starokopitnosti ne stavite ovér; le lepo na starem se izgledujte, staro posnemajte; potem ste gotovi, da nobena lastovka se ne bode vgnjezdila v cerkveno podstrešje; potem ste si gotovi takega cerkvenega petja in sprevoda takega godbinega, ki spominja na celo vrsto Čekovniških hlode pripeljajočih voz. Kot star „škant“ je tudi le star „sopran“, star „alt“, stara zanikarnost največ vredna, kajti pobožni naj se v cerkvi kratkočasijo in smejajo, namesti da bi po slovesno-cerkveni godbi se povzdigovali v sveta čutila. Al ne samo največ vredna je stara stvar, — se ve, da je tudi najlepša. Ako se človek bavi z estetično-lepimi stvarmi, se tudi omika in srce se mu oblaží. Ta nebeška moč se sploh pripisuje godbi, in če kje, gotovo tukaj nebeška potinja ni svoje naloge srečno rešila, kajti neobtesanost nekterih godcev še hrbtu tovarševemu ne prizanese „bunk“, ako neče prenašati „oslov“ in enakih psovk, s kterimi se sploh bratovska ljubezen med godci in veselje do umetnosti gojí (!). Umetnost ne trpí nikdar nobene sile, zato pa tudi naša godba sploh ne napreduje. To je Ahilova peta, za ktero pa merodajniki ne vedó ali vsaj nočejo vedeti. — Še prav lepih čink bi hoteli brez „špice“ (klarineta) zapiskati, — ali za zdaj naj prenehamo, nadjaje se, da merodajniki in vsi oni, ki ne trpé, da se javna reč javno pretresuje iz namena, da bi se napredek ovirajoče napake odpravile, svoj upliv obrnejo tje, kjer ga je treba, da se „škandal“ odpravi, potem — „bode že šlo“!

Vred.

*) Po naključbi zakasnjeno.

*) Drugo drugi pot.

Iz Senožeč 7. aprila. — Tužno vest Vam imam drage „Novice“ danes poročati, vest o smrti nekdanjega Vašega dopisnika, mladenča bistre glave, iskrenega rodoljuba Fr. Medéna, ki se je 5. dne t. m. preselil v boljšo domovino, kjer konec je vsem nadlogam posvetnim. Niso se mu izpolnile najtoplejše želje, videti zedinjeno Slovenijo, oproščeno sovražnih spon. Zdihoval je zadnje dni: oh! da ni mi dano bilo storiti za milo domovino toliko, kolikor bi bil mogel storiti. Seznanit se z bratovskim narodom srbskim potoval je tje maja meseca u. l.; nevajen ondašnjega podnebja je ondi hudo obolel, ter tako prisiljen bil se zopet povrniti v domovino, kjer pa žalibog ni več ozdravel. Prosil je sicer še za podelitvo deželne štipendije Šneperske gozdarske šole, in jo tudi dobil, tù pa si še kolikor toliko k smrti pomogel. Od tam prišedši decembra meseca se je kmalu vlegel, in ni je več zapustil postelje. Večna mu pamjat! V slovstveni zapuščini ostalo je mnogo nedovršenih gledišćinih iger. Poleg mnogo izvirnih nabral je tudi dokaj národnih pesmi in prislovic, a tudi veliko zbirko manj znanih slovenskih besed in jih raztolmačil, kar bodem ob svojem času, če Vam je drago, v „Novicah“ priobčil. *)

Iz Ljubljane. (*Odbor družbe kmetijske*) je v svoji poslednji seji na znanje vzel pismo deželne komisije za razstavo dunajsko z zagotovilom, da bode družba kmetijska storila kar koli jej bode mogoče. V ta namen se skliče na 15. dan prihodnjega meseca izredni občni zbor, v kterem se bode tudi obravnavala udeležba družbe kmetijske pri tej razstavi. — Ker nekteri svilorejci še poprašujejo po semenu svilnih črvičev, daje se jim na znanje, da nekoliko lotov, po 2 gold., se ga dobí še v pisarnici družbini. Tudi mnogohvaljene nove rží, kteri je imé Šentjanževa rež (Johanniskorn), je še 55 funtov za 6 gold. dobiti na vrtu družbe kmetijske. Ta iz izhodnje Prusije naročena rež se seje zdaj spomladi z ovsom in ječmenom, ki dva- do trikrat letos skupaj pokosijo za frišno klajo, prihodnje leto pa se obilo pridela te lepe rží, ki je z najslabejo zemljo zadovoljna.

— (*Vélika razstava na Dunaji.* — Dalje.) V prvi seji izvrševalnega odbora se je knez Metternich izvolil za stalnega poročevalca in deželni predsednik je imenoval za tajnika deželne razstavne komisije viteza Vestenecka. Zarad oskrbe pisarniških del in potrebščin se po predlogu dr. Coste naprosi deželni predsednik, naj bi se zarad tega obrnil na načelnika razstave barona Schwarz-Senborna na Dunaji. Predlog o instrukcijah za izvrševalni odbor, odseke in stalnega poročevalca se ne sprejme, sklene se pa to-le: „Izvrševalni odbor ima vse izvrševati; odseki so poklicani za to, da ali napravijo tehnična sporočila o vprašanjih predloženih od izvrševalnega odbora ali pa svojih lastnih; glavno delovanje ima pa izvrševalni odbor“. Sklene se sklicati občni zbor, da se ustanové odseki, se začne njih delovanje in da stopijo odseki v zvezo z izvrševalnim odborom po načelnikih, kteri so udje tega odbora. Po predlogu kneza Metternicha se izvoli pododbor obstoječ iz 3 udov: Trinker, Deschmann in Jan. Murnik, kteri naj bi izdelal klic k vdeležbi, sestavil zaznamek onih, kterim naj se pošlje s prošnjo, naj delajo v svojih krogih. Konečno se še sklene, da bode izvrševalni odbor imel redno sejo vsaki pondeljek ob 5. uri, in tudi izvanredne seje, kedar jih želí stalni poročevalec ali trije udje.

V drugi seji izvrševalnega odbora se je sklenilo, načelnika velike razstave prositi za 10 iztisov „poročilnika velike razstave“ (Weltausstellungs-Correspondenz), ter zapisnike sej občnega zbora in izvrševalnega odbora razglasiti v „Laibacher Zeitg.“ in v „Novicah“. Sprejel se je tudi predlog viteza Gutmannsthal-a v poročilu na načelnika zarad podpore za pisarniške in tiskovne stroške na to opomniti, da zarad nastale revščine po deželi je nemogoče denar za te stroške dobiti v deželi, in ga tudi prositi, naj bi podpiral prošnje kmetijske družbe in trgovsko-obrtnijske zbornice na gospoda ministra zarad dovoljenja podpor za razstavne namene. Stalnemu poročevalcu se dovoli, naj po svojem prevdarku preskrbí pisarniške potrebščine ter se tudi po predlogu Murnikovem sklene razstavni pečat v slovenskem in nemškem jeziku napraviti. Konečno se sprejme od pododbora vredjeni klic in se pritrdi od tega odbora sestavljenemu zaznamku onih, kteri naj se pozovejo k vdeležbi ter se pododboru naročí napraviti dotično pismo.

Drugi občni zbor kranjske razstavne komisije bil je 21. marca. Predsednik pl. Wurzbach je začel zborovanje s tem, da je naznanil, da Frid. Langer zarad mnozih opravil ne more stopiti v deželno komisijo. Po tem je bila volitev odsekovih načelnikov in njihovih namestnikov. Prvi odsek si je izvolil načelnika Trinker-ja in namestnika Kar. Lukmana; drugi odsek si izvoli Andr. Malitsch-a in viteza Gutmannsthal-a; tretji načelnika Petra Kozlerja in Alberta Samassa; četrti Karola Deschmann-a in Janeza Šolarja; peti grofa Auersperga in Janeza Murnika. — Sprejme se dr. Costov predlog, naj vsi člani komisije izvrševalnemu odboru imena onih pismeno naznanijo, ktere naj bi izvrševalni odbor imenoval dopisovalce. Murnik predlaga, naj se odseki, gledé na splošni razstavni program posvetujejo o tem, kaj utegne kranjska dežela poslati v razstavo. Trinker nasvetuje k temu dostavek, naj se posvetujejo tudi v osebah, od kterih je pričakovati, da bodo kaj razstavile. — Po predlogu Murnikovem se opravila zadevajoča začasno razstavo izročé 2. odseku, ona pa, ki zadevajo adicijonalno razstavo, in sicer 1, 2, 4, 6 tretjemu odseku, 3 četrtemu odseku in 5 pa petemu odseku. Dalje se sprejme predlog Murnikov, odseki imajo pravico se pomnožiti po izvedencih.

— (*Občnega zbora političnega društva „Slovenije“*) dne 4. t. m. se je pod predsedstvom gosp. dr. Janeza Bleiweisa in v nazočosti prvega magistratnega svetovalca gosp. Gutmana kot vladinega komisarja udeležilo okoli 60 družbenikov. Predsednik je začel zborovanje z naznanilom programa, kterega prvi del: „razgovor o prihodnjih volitvah mestnega odbora“ je posebno važen za Ljubljano, drugi del: „razgovor o predelski železnici“ pa za vso deželo, za vso državo. O prvi točki razlaga na kratko zgodovino mestnih volitev od leta 1850. do današnjega dne, v kteri se nahajajo 3 dôbe: prva dôba, ko je vladala v mestni hiši ona večina, ktere „Fleisch von ihrem Fleische“ in „Geist von ihrem Geiste“ je današnja; druga dôba, v kteri so národni možje imeli mestno krmilo v svojih rokah, in tretja dôba, ki je nastopila pod Giskrovim ministerstvom, ko je greben izrastel nemškutarstvu v Ljubljani tako silno, da so šli trije izmed njih narodno večino mestnega odbora na Dunaj tožit; ko pa vendar prvi hip niso dosegli razpusta zborovega, so izostali iz zbora in tako tadanjemu c. kr. deželnemu predsedstvu vodo napeljali na nemčurski mlin, da je mestni zbor bil razpuščen. To pa je po pravici tako nevoljo izbudilo med narodnjaki, da je društvo „Slovenije“ 1869. leta enoglasno sklenilo, popolnoma umakniti se takošni sili, ki se utegne spet drugi in tretji pot ponoviti, in mestno gospodarstvo prepustiti nasprotnikom, da oni pokažejo, kaj da znajo. Predlanskim in lani, ko se je vsakrat volilo le po 10 odbornikov, se je istega

*) Drago! Marsikaj ovega národnega blaga bi utegnilo dobro doiti „Matici“, pa tudi slov. slovarju. Vred.

pravila držala „Slovenija“ tem bolj, ker še nismo dobili nove volilne postave, ki bi pravična bila in primerna sedanjemu času. Vprašanje je toraj letos: kaj pa zdaj? Gotovo bili bi vsi edini v sklepu, da gremo volit, ko bi se volilo po novem štatutu in ko bi se volilo vseh 30 odbornikov, ne pa le 12, kteri, če bi tudi vsi naši bili, bi le šli tlako delat gospodajoči večini in bi prišli prav v iste razmere, kterih smo mi do grla siti bili več ko deset let, ko je nasprotna večina nas zasramovala s tem, da je vničila večidel vsak naš predlog, če je še tako dober bil. Predsednik končavši svoj govor naznanja zboru, da društveni odbor ne stavi nobenega predloga ter prepušča to zboru. — Gosp. V. C. Zupan poprime besedo in pravi, da cela dežela gleda na nas, ali bodemo volili ali ne; jaz sem za to, da volimo, in zato stavim predlog, da v principu izrečemo, da gremo volit. — Gosp. Mihelač je tudi ljudí slišal govoriti, naj bi se volilo; vsako leto nekoliko, jih bode čez leta vendar več. — V istem smislu govorí g. Regali, rekši, da je napčno bilo, da nismo volili prejšnja leta; kdor se boja bojí(?), ni domoljub; reši naj se, kar se rešiti dá; zato tudi on podpira Zupanov predlog. — Gosp. dr. Costa nasprotuje temu predlogu ter daje prevdariti zboru: kaj je primerniše, kaj bolje, kaj častneje pred svetom? To, kar ta ali uni pravi, ne veljá samo po sebi nič, če to, kar pravi, se ne opira na temeljite razloge in na to, kaj pa pride dobrega iz tega, kar hočemo. Govorom častitih treh predgovornikov privzamem še tudi članek, ki ga je ravno danes prinesel „Slov. Nar.“ „Slov. Nar.“ podpira nasvèt svoj za udeležbo pri mestnih volitvah s tem, da pravi, da sedanje mestno zastopstvo je grdilo slovensko ljudstvo, potegovalo se za vsa politična vprašanja na škodo slovenskemu razvitku, rovalo zoper Hohenwartovo vlado in kričalo, da je svet mislil, da v Ljubljani ni Slovencev. — Jaz pa trdim, in nihče mi tega ovreči ne more, da časnikarstvo vse, ministerstvo vsako in tudi najviši krogi so vedeli, kdo da v mestni hiši je trobil v umazani rog. Da v Ljubljani živijo Slovenci, to vé ves časnikarski svet; vsaj ni skoro nemčurskega lista, da bi vsak dan ne imel Ljubljane na ražnu, — malokdaj pa v misel jemljejo druzih mest. Deželni odbor je mnogokrat protestoval zoper ravnanje mestnega zastopa, in če bi protesti kaj veljali, gotovo ima protest deželnega zastopa zdatnejšo veljavo. Al kakošna bo situacija potem, ko bi mi imeli manjščino zastopnikov v mestnem zboru? Naši nasprotniki bodo še le prav pri vsaki priliki po svetu razupili slavno zmago! Zdaj se s to bahati ne morejo. Z vdeležbo se še le podvržemo mestnemu zastopstvu, in ker zdaj pri volitvi 12 odbornikov ne moremo doseči večine, se bode reklo: Slovenci v Ljubljani so v manjščini! Če so sklepi sedanjega mestnega odbora enoglasni — brez nas, je to pač bolje, kakor da bi se rečí sklepale z udeleštvom našim, in sklepale bi se ravno tako, kakor so se sklepali do zdaj. Kaj hočete s kontrolo? V zborih večina odločuje — in kontrolorji ne bi imeli druzega posla, kakor — poslušati sklepe večinske, in isto tako bilo bi pri sestavljanji porotnikov. „Slovenski Narod“ končuje svoj članek s stavkom: „Najnerodovitnejši posel na tem svetu pa je — roke križem držati in čakati, da pride zmaga brez boja“. — To je res; al prečudno je to, da „Slov. Nar.“ hvali Čehi o zadevi, ktera se lahko primerja z ono, zarad ktere bíje na ljubljanske Slovence; on danes nasprotuje temu, kar drugi pot o politiki hvali! Skušnje obile pričajo, da se ne bojimo bojev še hujših kakor so pri volitvi mestni. Napačna volilna mestna postava se mora premeniti in takrat, ko se bode volilo vseh 30 odbornikov, pride po mojem mnenji čas, da stopimo na volišče. „Alkdaj bode to?“ — bo rekel ta ali uni. Kdaj da bode, morebiti kmalu, morebiti ne, tega ne vemo; to pa vemo, da na svetu vse mine. Po živem prepričanji bodem jaz glasoval zoper volitev in predlagam, naj se prihodnjih volitev, dosledno kakor lani, „Slovenija“ ne udeleží. Gosp. dr. Vošnjak misli, da se ne more trditi, da bi ne zmagali letos in da ne bi mogoče bilo v 3 letih večine dobiti v mestnem zboru; njemu se primera s Čehi ne zdi veljavna, kajti deklaranti českí volijo, a le ne gredó v državni zbor.

Ko še gospoda Horak in Regali govorita za volitev, uni posebno za to, da se ne bode reklo, da sklepi obveljavajo zmirom enoglasno v mestnem zboru, ki nima pravih zastopnikov za obrtnijstvo in trgovstvo, kaže dr. Poklukar na to, da zrela politika mora zmirom očí obrnjene imeti na to, kaj se doseže; ker pa po letošnjih volitvah ni nikakoršnega vspeha pričakovati, bode on zoper udeleštvo glasoval.

Zdaj se sprejme predlog za konec debate in le dr. Costa, ki se je še pred oglasil za besedo, odgovarja dr. Vošnjaku, da ni trdil, da ne bi mogli zmagati letos, ampak trdil je le to, da vsa zmaga z 12 odborniki nam nič ne pomaga; povdarja, da Čehi se tudi negativno bojujejo zunaj bojišča, ker ne gredó v državni zbor, in dostavlja, da isto tako v mestnem zboru so postopali v Insbruku in tudi drugod.

Gosp. Drašlar nasvetuje, naj se ne sklepa še danes o tej zadevi, ampak skliče še enkrat zbor. — Po skor enoglasnih protivnih klicih, da je stvar dosti bila pretresena, dá predsednik, omenivši, da že 15. dne t. m. se začnó volitve, glasovati o predlogu gosp. Zupana: „naj se „Slovenija“ udeleží volitve“. Al samo 13 glasov je bilo za volitev; tedaj je dr. Costov nasprotni predlog bil sprejet z veliko večino.

— V istem smislu je sklenilo tudi katoliško politično društvo v nedeljo. — Vse to pa se ve da ne izključuje, da ne bi se ustanovil poseben „odbor mestnih volilcev“, ki se podá na volilno bojišče 15., 16. in 18. dne t. m.

— *(Iz seje deželnega odbora 5. aprila.)* Iz sporočila, ki ga je deželni odbor prejel od vodstva gluhonemnice v Lincu, je razvidno, da so zdaj 4 gluhonemi (mutasti) fantje in 1 gluhonemo dekle iz Kranjskega na stroške Holdheimove ustanove v tej šoli in da se po sporočilu vodjevem vsi dobro obnašajo ter da se radi in lahko učé. — Domá so ti gluhonemi fantje: eden (Andrej Modic) iz Nove vasi pri Unci, eden (Janez Drukar) iz Kranja, eden (Štefan Furlan) iz Vipave, eden (Albin Bajer) iz Ljubljane; dekle (Helena Hafnerjeva) je domá iz Škofje Loke.

— Po predlogu deželnega šolskega sveta kranjskega je minister za nauk in bogočastje g. Jožefa Stareta in g. Janeza Polanca za profesorja na c. kr. realni gimnaziji v Novem mestu imenoval; uni je bil profesor na gimnaziji v Požegi, ta suplent gimnaziji v Mariboru.

— *(Za zidanje nove fabrike za cigare v Ljubljani)* je po ces. sklepu od 6. svečana dovoljenih 215.505 gld. in 15 kr. Zidarska dela so računjena na 82.853 gold. 82 kr., kamnarska na 25.473 gold. 95 kr., tesarska na 30.677 gold., mizarska na 4921 gold., ključarska čez 15.000 gold. itd. Delo vse skupaj ali na posamesne oddelke se bode po ponudbah (ofertah) oddalo, ktere se imajo zadnji čas do 2. maja t. l. izročiti upravništvu začasne cigarnice v Ljubljani na vlogi s 50 krajc. štempljani, kteri se pa tudi priloží 5 odstotkov vadiuma.

— *(Iz zbora konstitucijskega društva.)* Dr. Schrey, ki menda nobene ljudske šole na deželi pri nas od znotraj še videl ni, se je unidan za naše šolstvo tako navdušil (to društvo ima svoje seje med poliči piva in vina), da je zboru predlagal, naj se ustanoví nabira

„šolskega vinarja“ (Schulpfennig). Podpiral je pa ta svoj predlog, kakor „Laibacherica“ piše, tako-le: „Omika osvoboduje! Naj napredna stranka („Fortschrittspartei“, ali nemška ali slovenska, tega ni razločil) se potegne za ljudsko šolstvo kranjsko, da se ljudstvo odtegne narodno-klerikalnemu vplivu; nabrani vinarji naj se obrnejo za to, da se vpeljejo sedanjemu času primerne in pripravne knjige in oskrbijo potrebni učni pripomočki v ljudskih šolah. V ta namen naj se voli odbor, ki to stvar v roke vzame in se zarad tega porazume z občinami, deželnimi in okrajnimi šolskimi nadzorniki. Društvo naj pri tej ustanovi se z gmotno podporo udeleží (materiell unterstützend mitzuwirken).“ Enoglasno je bil ta predlog sprejet in voljeni so bili v nasvetovani odbor med druzimi: učitelja Eppich in Putre in pa velikonemški finančni sekrétarij Ertl. Mislili smo, da naposled bode dr. Schrey kar brž celo mošnjo „šolskih vinarjev“ položil na „napredno“ mizo in da potem bode navdušena stranka kar brž dodala kupce „šolskih vinarjev“ za podlago vspešnega nabiranja, al dr. Schrey je neusmiljeno to prepustil Ertelnu, Eppichu in Putretu! Da vse, kar iz glasovitega društva konstitucijonalcev izhaja, meri le na nasprotstvo narodnim pravicam slovenskega ljudstva, izpričuje tudi ta njegov sklep, brez ovinkov izrečen v gori navedenih besedah Schreyovih. Ko bi konstitucijonalci res na blagor našega ljudstva delati hoteli, kar vsi bi se bili vpisali v društvo, ki se je že lani osnovalo v Idriji pod naslovom: „Šola, društvo v podporo kranjskemu ljudskemu šolstvu“. Ker pa „konstitucijonalec“ čistega plemena nič ne vé, kar rodoljubi naši delajo, naj mu povemo iz pravil „Šole“, kar pravi §. 2. b) tako-le: „Z dobljenim denarjem in raznimi darovi bode pomagalo kranjskemu ljudskemu šolstvu s tem, da bode revnim šolam kupovalo učne pripomočke in ubogim učencem šolske priprave, da bode slabo plačanim pa pridnim ljudskim učiteljem dajalo primerne knjige za daljno izobraževanje pa tudi denarne podpore, da bode pisatelje knjig za domače ljudske šole materialno podpiralo, in da bode po svoji moči gmotno pospeševalo vse, kar bi kranjsko ljudsko šolstvo povzdigniti moglo“. — Konstitucijonalci! ako vam ljudska šola ni edino le dresúra za ponemčevanje naroda slovenskega, stopite vsi, kar vas zahaja v stekleni kazinski salon, kot društveniki v „Šolo“ in podpirajte to društvo, ki bode gotovo tudi bolje pisatelje našlo za spisovanje ljudskemu šolstvu primernih knjig, kakor vam jih bosta spisavala Putre in Eppich, ki utegneta morebiti pripravna učitelja biti za Kočevje, za Ljubljano nikakor nista. In če bi Ertelnova tovaršija spisavala „sedanjemu času primerne knjige“, morete si v svesti biti, da vam jih bode vsaka poštena slovenska ljudska šola nazaj poslala, kakor je to unidan „Slov. Gospodar“ pripovedoval iz doljnega Štajarskega, kjer se tudi enako nemčursko-liberalno podvzetje snuje. — Če pa je gosp. Schrey nameraval s „Schulpfennigom“ pobiti „Peterspfennig“, je to, kakor Nemec pravi „ein spottschlechter Witz“, vsaj bi vendar vedeti moral, da s konstitucijonalskim „Schulpfennigom“ ne bode ne za vinar škodoval „Peterspfennigu“, ker njegova stranka ni še beliča darovala v Rim.

— (*Zavarovalna banka „Slovenija“*) je v zadnjih dnevih jako čvrsto napredovala. Podpisanih delnic je do danes **821** (po 68 gold., toraj je podpisane glavnice dozdaj 55.828 gold.). Vplačani denar se naklada na obresti v podružnico štajarske eskomptne banke v Ljubljani, pri kteri je do sedaj naloženih 22.000 gold.

— (*Poslano.*) Od mnogih straní vprašan, zakaj da sem spremenil napeve psalmov, naznanjam, da sem vpeljal edino samo „cantus firmus“, in sicer tako, kakor ga sv. Gregorij Véliki neizključljivo predpisuje. Da je bil dozdaj pomankljivo postavljen, priznal bode vsak strokovnjak. Ant. Förster,

vodja kóra v stolni cerkvi.

— (*Pobirki iz časnikov.*) „Slov. Nar.“ je nakopičil v zadnjih listih spet toliko škandala in laží, da preseda že celó svojim privržencem. Kmalu bo človeka sram, tak list v roke vzeti. O „Pavlihi“ ne govorimo danes, ker surovosti ni še do dobrega dognal v dveh listih, ki abcedarijo o „Prešernovem“ imenu prodajajo na debelo; tudi iz „Pressinih“ listov pogretim lažem o dr. Costi ne bomo ugovarjali, ker so pregnjusne; le vprašati moremo patrone „Slov. Nar.“: ali mislijo, da oni bodo določevali, kdo sme kako mnenje imeti in kdo ne? Kdor ne pritrdi temu, kar A. ali B. zagovarja, naj govorí nasproti in naj glasuje nasproti, kakor mu drago. Večina glasov odločuje. Mar mislijo patroni papirnatega „Naroda“, da bodo oni koga terorizirali? Če „Nar.“ se ne sramuje, da sam sebe pred svetom tako proštituira, rekši, da „se nikjer“ ni bralo, da ministerstvo Auerspergovo namerava dr. Razlaga za deželnega glavarja imenovati, in da le „Novice“ so iz hudobije vzposredile pošteno imé dr. Razlaga — k imenom enega Dežmana in Auersperga!!“ — potem je „Narodova“ poštenost že pri kraji. Naj naši bralci v roke vzemó 85. list „Vaterlanda“ od 28. marcija in druge dunajske liste tistega časa, da se prepričajo, s kako umazanim orožjem se bojuje „Narod“, kteremu smo v stanu še več povedati, namreč to, da neki zdaj prav dober prijatel dr. Razlaga je kolportiral to govorico po Ljubljani, a ne kot smešnico, ampak kot resnico.

III. zapisnik milodarov za stradajoče Dolence in Notranjce.

Gosp. Ignacij Peternel, vikarij pri sv. Andreji poleg Gorice, v soseski sv. Andreja nabranih 8 gold., farani v Ukvah na Koroškem 3 gold. 20 kr., gosp. Josip Skarbina, fajmošter v Ukvah 1 gold., farani v Ajdovščini 4 gold. 14 kr., gosp. Šimon Gabrščik, provizor v Ajdovščini 1 gold. 86 kr.; skupaj 18 gold. 20 kr. Z vštetimi 534 gold. 93 kr. znaša skupni znesek 553 gld. 13 krajc.

Vdova gospá Marija Kalistrova je za stradajoče na Notranjskem podarila 500 gold. in te izročila gosp. Globočniku, okrajnemu glavarju v Postojni.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Čem bliže so dnevi volitev na Českem, tem silnejše delajo ustavoverci za zmago pri volitvah. Židovski Chabrus dobiva iz Pruskega denarja na cente. Vendar je dozdaj upanje, da zmaga narodno-konservativna stranka. Kardinal in véliki škof Praški je veleval duhovnijam po vsej deželi, da se v cerkvah zdaj vsak dan moli za cesarja in srečni izid volitev. — Ogerskega zbora konec bo 20. dan t. m. Deakovci ne bodo dosegli nove volilne postave; levičniki spet o vsem drugem neprenehoma govorijo, le o novi volilni postavi ne. — Deželni zbor hrvaški je po kr. reskriptu sklican na 15. junija v Zagreb. Kdaj se volitve poslancev začnó, ni še znano.

Kursi na Dunaji 9. aprila.

5% metaliki 64 fl. 5 kr.	Ažijo srebra 108 fl. 30 kr.
Narodno posojilo 70 fl. — kr.	Napoleondori 8 fl. 82 kr.

Odgovorni vrednik: Janez Murnik. — Natiskar in založnik: Jožef Blaznik v Ljubljani.